

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Τυπολογία Ερωτήσεων

Αγάθη Γεωργιάδου & Γιάννης Ι. Πασσάς

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος (ΙΕΠ, 2019), οι **διαδικασίες** στις οποίες αξιολογούνται οι μαθητές διακρίνονται σε τρία επίπεδα:

1. **Πληροφοριακές** (εντοπισμός και αναγνώριση βασικών χαρακτηριστικών των κειμένων): Οι μαθητές απαντούν στις ερωτήσεις, αξιοποιώντας πληροφορίες που εντοπίζονται ρητά στο κείμενο και αφορούν το περιεχόμενο (πρόσωπα, χώρος, χρόνος, βασικές ιδέες/ επιχειρήματα κτλ.), το κειμενικό είδος και τις βασικές συμβάσεις που απορρέουν από αυτό, όπως πραγματώνονται στα μελετώμενα κάθε φορά κείμενα, το επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπός, θέμα, πομπός και δέκτης, κειμενικός τύπος κτλ.), τον τρόπο οργάνωσης των κειμένων, τη γλώσσα του κειμένου (λεξιλόγιο, στίξη, μορφοσυντακτικά φαινόμενα, γλωσσικές ποικιλίες, λειτουργίες της γλώσσας, ύφος κ.ά.).
2. **Συμπερασματικές/ επαγωγικές** (κατανόηση και ερμηνεία κειμένου): Οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις, οι απαντήσεις των οποίων συμπεραίνονται από τα συμφραζόμενα, αλλά δε δηλώνονται ρητά στο κείμενο. Συγκεκριμένα, αναμένεται αφενός να είναι σε θέση να εξηγούν με ποιον τρόπο οι γλωσσικές επιλογές ή οι βασικές πληροφορίες που εντόπισαν στα κείμενα υπηρετούν την πρόθεση του εκάστοτε πομπού, τις ιδεολογικές θέσεις και τους κοινωνικούς του σκοπούς, αφετέρου να μετασχηματίζουν γλωσσικά και κειμενικά στοιχεία και να εξηγούν πώς αυτοί οι μετασχηματισμοί αλλάζουν με τη σειρά τους το νόημα και τον επικοινωνιακό στόχο των κειμένων.
3. **Αξιολογικές/ κριτικές** (προβληματισμός και αξιολόγηση, αναφορικά με το ύφος και το περιεχόμενο του κειμένου): Οι μαθητές απαντούν στις ερωτήσεις, αναπτύσσοντας αξιολογικές κρίσεις, που συσχετίζουν το

κείμενο με την περίσταση επικοινωνίας (σκοπός, πομπός, δέκτης, κειμενικός τύπος κτλ.), και εκφράζοντας προσωπικές απόψεις. Συγκεκριμένα, οι μαθητές αναμένεται να είναι σε θέση να αξιολογούν τα κείμενα ως προς τις γλωσσικές επιλογές που εντοπίζονται σε αυτά, την αποτελεσματικότητα των σημειωτικών τρόπων και πόρων στη συγκρότηση του νοήματος και τον επικοινωνιακό στόχο, να προσεγγίζουν κριτικά και να αναστοχάζονται σχετικά με τρόπους με τους οποίους στερεοτυπικές οπτικές εγγράφονται και αναπαράγονται στις χρήσεις της γλώσσας και άλλων σημειωτικών κωδίκων, να συγκρίνουν δύο ή περισσότερα κείμενα ως προς συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους (θέμα, πρόθεση, αξιοπιστία, ύφος κτλ.).

ΘΕΜΑ Α.

(Συνοπτική απόδοση νοήματος κειμένου)

Το ερώτημα του 1ου θέματος σχετίζεται με μη λογοτεχνικό κείμενο και είναι πληροφοριακό: Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν στο κείμενο βασικές πληροφορίες και απόψεις (επιλεκτική περίληψη), να τις πυκνώσουν και να τις παραφράσουν, αλλά όχι να τις ερμηνεύσουν ή να τις αξιολογήσουν. Ενδεικτικές διατυπώσεις:

- (εστίαση σε άποψη του συγγραφέα) Να αποδώσεις συνοπτικά (60 έως 80 λέξεις) τις απόψεις του συγγραφέα του δεύτερου κειμένου σχετικά με την ευθύνη της Πολιτείας για την έξαρση του φαινομένου της βίας
- (εστίαση σε απόσπασμα του κειμένου) Να παρουσιάσεις συνοπτικά (60 έως 70 λέξεις) το περιεχόμενο των τριών πρώτων παραγράφων του κειμένου. || (σε σύντομο κείμενο) Να παρουσιάσεις συνοπτικά το νόημα του κειμένου σε 70 έως 80 λέξεις.
- (εστίαση σε άποψη που παρουσιάζεται σε απόσπασμα) Να συνοψίσεις (60 έως 80 λέξεις) τις προτάσεις που καταθέτει ο συγγραφέας/ τις αντιρρήσεις του

για το μέλλον του τουρισμού στις τρεις τελευταίες παραγράφους του κειμένου του.

ΘΕΜΑ Β.

(Κατανόηση του νοήματος, της οργάνωσης και της γλώσσας κειμένου)

Με τα ερωτήματα του 2ου θέματος, που σχετίζεται με μη λογοτεχνικά κείμενα, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν (πληροφοριακή ερώτηση), να συσχετίσουν (συγκριτική ερώτηση), να ερμηνεύσουν (συμπερασματική ερώτηση) ή και να αξιολογήσουν (κριτική ερώτηση) κειμενικούς δείκτες (περιεχόμενο, δομή και ύφος/ γλώσσα) στη μεταξύ τους συνάφεια και στη σχέση τους με το περικείμενο (εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου, τίτλο, συγγραφέα, χρόνο έκδοσης κτλ.), την επικοινωνιακή περίσταση και το συγκείμενο του συγγραφέα και του αναγνώστη.

B1. Πληροφοριακές/ αναγνωριστικές ερωτήσεις

B1α. Περιεχόμενο

- (ανοιχτού τύπου - κατανόηση) Ποια είναι η άποψη του συγγραφέα για τον γλωσσικό δανεισμό και με ποια επιχειρήματα τη στηρίζει; (80 έως 100 λέξεις) || «Η κρίση των ανθρωπιστικών σπουδών μπορεί να μετατραπεί σε κρίση της δημοκρατίας»: Εντοπίστε στο κείμενο στοιχεία που επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό της συγγραφέως. || Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι μεταναστεύουν; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας με αναφορές στο κείμενο (60 έως 80 λέξεις).
- (ανοιχτού τύπου - πρόθεση) Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο σκοπός για τον οποίο γράφετε το κείμενο; Να αναφερθείτε σε στοιχεία που αντλείτε από το κείμενο. (60 έως 80 λέξεις)
- (κλειστού τύπου - κατανόηση) Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά (Σωστό) απόψεις του συγγραφέα του κειμένου και ποιες όχι (Λάθος);

- (κλειστού τύπου - κατανόηση) Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα κείμενα 1 & 2, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ).

B1β. Οργάνωση

- (παράγραφος) Να εντοπίσεις τον τρόπο οργάνωσης και τα δομικά μέρη της §3 του κειμένου. || Να παρουσιάσεις τους δύο τρόπους με τους οποίους οργανώνεται ο λόγος στην §2 του κειμένου.
- (επιχείρημα) Να παρουσιάσεις την οργάνωση του επιχειρήματος (ισχυρισμός - υποστηρικτικό υλικό - συμπέρασμα) της §2 του κειμένου.
- (συνοχή) Τι δηλώνουν ως προς το νόημα οι ακόλουθες υπογραμμισμένες διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις του κειμένου; «βέβαια» (§2), «Κι έτσι» (§3), «ώστε» (§5), «Ωστόσο» (§5), «Γι' αυτό» (§6). || Να παρουσιάσεις τον τρόπο με τον οποίο διασφαλίζεται η συνοχή της §5.

B1γ. Γλώσσα

- (λεξιλόγιο) Να εντοπίσεις στο κείμενο τρεις όρους ειδικού λεξιλογίου.
- (λειτουργία του λόγου) Να εντοπίσεις στο κείμενο τρία σημεία στα οποία ο λόγος λειτουργεί συνυποδηλωτικά. || Να ξαναγράψεις τη λεζάντα του σκίτσου με τέτοιο τρόπο, ώστε το μήνυμα να γίνει σαφέστερο.
- (τροπικότητα) Να εντοπίσεις στο κείμενο τρεις γλωσσικές επιλογές (εγκλίσεις, σχήματα λόγου, λεξιλόγιο κτλ.) που αναδεικνύουν τον βαθμό βεβαιότητάς του. || Στην §3 να εντοπίσεις δύο λέξεις που φανερώνουν πιθανότητα με βάση το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που επιδιώκει ο συντάκτης.
- (ύφος) Το ύφος του κειμένου είναι έντονα επικριτικό. Να εντοπίσεις τρεις διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες (γλωσσικές επιλογές), για να τεκμηριώσεις την απάντησή σου.

B1δ. Κειμενικό είδος

- (επιχειρηματολογία) Αν ο σκοπός του συγγραφέα είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη του για το πρόβλημα του αναλφαβητισμού, με ποιους τρόπους φαίνεται ότι επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό του; Να απαντήσεις,

παραπέμποντας τόσο στο περιεχόμενο του κειμένου όσο και στις γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα.

- (οδηγίες) Αν σκοπός του συγγραφέα είναι η κατάθεση προτάσεων για ανάληψη δράσης στο θέμα του ρατσισμού, να εντοπίσεις τρεις δομικές ή γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιχειρεί να επιτύχει τον στόχο του.
- (εξήγηση) Με ποιους λεκτικούς/ σημειωτικούς τρόπους προσπαθεί να διευκρινίσει ο συγγραφέας την άποψή του;
- (περιγραφή/ αφήγηση) Ο συγγραφέας αξιοποιεί την περιγραφή/ αφήγηση στο κείμενό του. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία.

B1ε. Επικοινωνιακή περίσταση

- (θέμα) Να εντοπίσεις α) το πρόβλημα που απασχολεί τον συγγραφέα, β) τη θέση του, γ) τα τεκμήριά του, δ) το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει.
- (συνομιλιακοί ρόλοι) Σε ποιο ακροατήριο απευθύνεται ο συγγραφέας του κειμένου και με ποιον σκοπό; Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο.
- (κειμενικός τύπος) Να εντοπίσεις στο κείμενο τρία χαρακτηριστικά που οδηγούν στην κατάταξή του στον επιστημονικό λόγο. || Βασικό χαρακτηριστικό του δοκιμιακού λόγου είναι ο διδακτικός, αλλά ταυτόχρονα αντιδογματικός χαρακτήρας. Να επιβεβαιώσεις την παρατήρηση αυτή με αναφορές στο κείμενο. || Ο ειδησεογραφικός λόγος των ΜΜΕ χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια επίτευξης ουδετερότητας. Να εντοπίσεις στο κείμενο τρεις (3) δείκτες που επιβεβαιώνουν την παρατήρηση αυτή. || Το κείμενο ανήκει στον κειμενικό τύπο του ..., χαρακτηριστικά του οποίου είναι, συνήθως, τα ακόλουθα: α) ... β) ... γ) Να αναφέρεις ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για καθένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά από το κείμενο.

B1στ. Περικείμενο

- (τίτλος) Να δείξεις τη νοηματική σχέση που έχει ο τίτλος του άρθρου με το υπόλοιπο κείμενο. || (επικοινωνιακό πλαίσιο) Σε ποια σημεία του κειμένου ο συγγραφέας απαντά στο ερώτημα που θέτει στον τίτλο;

- (εικόνα) Πώς σχετίζεται η εικόνα που συνοδεύει το άρθρο με το περιεχόμενό του; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές σε συγκεκριμένα χωρία του.
- (εισαγωγικό σημείωμα) Σύμφωνα με το εισαγωγικό σημείωμα, το κείμενο αναφέρεται στα υπέρ και τα κατά της ασύγχρονης επικοινωνίας. Σε ποια σημεία του κειμένου επιβεβαιώνεται αυτός ο ισχυρισμός;

B1ζ. Συγκείμενο

- (κοινωνικό πλαίσιο) Στο κείμενο εντοπίζονται δύο διαφορετικές «φωνές» αναφορικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του παρελθόντος από τη σύγχρονη κοινωνία. Ποιες είναι αυτές και ποιοι οι φορείς τους;
- (πολιτισμικό πλαίσιο) Το άρθρο δημοσιεύτηκε το 2002, χρονιά κυκλοφορίας του ευρώ στη χώρα μας. Να εντοπίσεις σε αυτό πληροφορίες που σχετίζονται με το γεγονός αυτό.

B2. Συμπερασματικές/ επαγωγικές ερωτήσεις

B2α. Περιεχόμενο

- (ανοιχτού τύπου) Να αναπτύξεις σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα». || Ο συντάκτης διατείνεται ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να ενθαρρύνει την ανάπτυξη μιας νέας ουμανιστικής αντίληψης του κόσμου στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Σε μια παράγραφο 60 έως 80 λέξεων να εξηγήσεις το νόημα της παραπάνω φράσης.
- (συνδυασμός κλειστού & ανοιχτού τύπου) Μελέτησε προσεκτικά τις παρακάτω ερωτήσεις και βάλε σε κύκλο το γράμμα της απάντησης που θεωρείς ορθή. Η μετάβαση από την τοπική στην παγκόσμια κοινωνία απαιτεί:
α) μόνο την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας, β) ανεξαρτησία και αυτονομία δράσης, γ) αποδοχή κάθε κοινωνικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας, δ) καλλιέργεια τοπικιστικού πνεύματος. Ποια από τις παραπάνω φράσεις (α, β, γ, δ) συμπληρώνει σωστά, σύμφωνα με το κείμενο, το νόημα της πρότασης

που σου δίνεται; Να τη γράψεις στο τετράδιό σου και να αιτιολογήσεις με συντομία την επιλογή σου.

B2β. Οργάνωση

- (οργάνωση λόγου) Ποια νομίζεις ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στην §3 του κειμένου; Πώς ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε να την αναπτύξει, υπηρετεί την πρόθεση αυτή; || Στην §3 η συντάκτρια δομεί τον λόγο της σε μία αναλογία / ένα παράδειγμα. Πώς υπηρετεί ο τρόπος οργάνωσης του λόγου την πρόθεσή της; || Το κείμενο οργανώνεται πάνω σε έναν άξονα αντιθέσεων. Αφού τεκμηριώσεις την άποψη αυτή, να δικαιολογήσεις την επιλογή του συντάκτη. || Για καθεμία από τις παραγράφους του κειμένου να γράψεις έναν τίτλο ενδεικτικό του περιεχομένου της. || Να χωρίσεις την §4 του κειμένου σε δύο μικρότερες και να δικαιολογήσεις την επιλογή σου. || Η §2 του κειμένου δεν έχει θεματική πρόταση. Να την προσθέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις λεπτομέρειές της.
- (συνοχή) Η συνοχή των περιόδων της §1 του κειμένου εξασφαλίζεται με τον ίδιο τρόπο (επανάληψη). Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συντάκτης έκανε αυτή την επιλογή; || Να ξαναγράψεις την §2 του κειμένου, συνδέοντας τις περιόδους της με τη χρήση των κατάλληλων διαρθρωτικών λέξεων/φράσεων. Να καταγράψεις τα συμπεράσματά σου από την εναλλαγή των μέσων επίτευξης της συνοχής.

B2γ. Γλώσσα

- (πρόταση) Να εντοπίσεις στο κείμενο δύο περιπτώσεις χρήσης μακροπερίοδου λόγου και να εξηγήσεις την επιλογή του συγγραφέα. || Στα παρακάτω παραδείγματα να αντικαταστήσεις την αναφορική πρόταση με μετοχή σε θέση επιθετικού προσδιορισμού. Ποια διαφορά έχει σε σχέση με την αρχική πρόταση;
- (σύνδεση προτάσεων) Στο κείμενο κυριαρχεί ο υποταγμένος λόγος. Αφού τεκμηριώσεις την παρατήρηση αυτή, να ερμηνεύσεις την επιλογή του συντάκτη, λαμβάνοντας υπόψη τον τύπο του συγκεκριμένου κειμένου.

- (σύνταξη) Να αναγνωρίσεις το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις, να τις μετατρέψεις στο αντίθετο είδος και να ερμηνεύσεις τη διαφορά στο νόημα και το ύφος που παρατηρείς μετά την εναλλαγή των συντάξεων.
- (ρήμα/ ύφος) Στο παρακάτω απόσπασμα ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το α' ενικό πρόσωπο. Να μετασχηματίσεις το κείμενο, χρησιμοποιώντας το γ' ενικό πρόσωπο. Τι αλλάζει ως προς το ύφος; || Στην §3 του κειμένου κυριαρχεί ο ενεστώτας χρόνος, παρ' ότι τα γεγονότα που αφηγείται ο συγγραφέας συνέβησαν στο παρελθόν. Να αξιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα, λαμβάνοντας υπόψη τον τύπο του κειμένου (άρθρο).
- (όνομα/ ύφος) Στο απόσπασμα που ακολουθεί να αντικαταστήσεις τον ρηματικό λόγο με ονοματικό και να ερμηνεύσεις τις αλλαγές που παρατηρείς στο νόημα και το ύφος.
- (ύφος) Να ξαναγράψεις την §2 του άρθρου, μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια της Χ που βρίσκονται σε ευθύ λόγο. Τι κερδίζει ή τι χάνει το κείμενο με την αλλαγή αυτή ως προς την πειστικότητά του; || Το κείμενο χαρακτηρίζεται για τη μεταφορική χρήση του λόγου και το προσωπικό ύφος, όπως ταιριάζει σε ένα στοχαστικό δοκίμιο. Να μετατρέψεις το συγκεκριμένο απόσπασμα, αξιοποιώντας την κυριολεκτική χρήση του λόγου, κάνοντας το ύφος πιο επίσημο. || Το ύφος του κειμένου είναι σε πολλά σημεία ειρωνικό. Να εντοπίσεις τρία τέτοια σημεία και να ερμηνεύσεις την επιλογή του συντάκτη.
- (λεξιλόγιο) Να ξαναγράψεις το παρακάτω απόσπασμα, αντικαθιστώντας τις λόγιες υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες περισσότερο οικείες. || Για καθεμία από τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου να γράψεις μία πρόταση που να αναδεικνύει μια διαφορετική σημασία από αυτή με την οποία χρησιμοποιείται στο κείμενο. || Εντόπισε τρία στοιχεία προφορικότητας στο άρθρο και εξήγησε τη λειτουργία τους σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό της συντάκτριας.
- (θέμα) «Τα θέμα θα συζητηθεί τη Δευτέρα στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ»: Να ξαναγράψεις την περίοδο, τοποθετώντας τη φράση «τη Δευτέρα» στην αρχή. Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το νόημα;
- (τροπικότητα) «Συχνά τα άτομα με ειδικές ανάγκες εκλιπαρούν τον οίκτο των άλλων χωρίς να δείχνουν τις ειδικές ικανότητές τους». Να ξαναγράψεις

αυτή την περίοδο μετατρέποντάς την α) σε βεβαιότητα και β) αναγκαιότητα. Τι αλλάζει κάθε φορά σε σχέση με την αρχική περίοδο;

- (στίξη) Στην παρακάτω περίοδο να ερμηνεύσεις την επίδραση της χρήσης του κόμματος στο νόημα και το ύφος. || Ποιος είναι ο σκοπός του συγγραφέα στην §3 του κειμένου; Πώς η χρήση των ερωτημάτων υπηρετεί τον σκοπό αυτό;
- (σχήματα λόγου) Στην §4 του κειμένου χρησιμοποιείται μια παρομοίωση. Να εντοπίσεις τα σκέλη της, να εξηγήσεις το νόημά της και να ερμηνεύσεις την επιλογή του συγγραφέα να τη χρησιμοποιήσει.

B2δ. Κειμενικό είδος

- (επιχειρηματολογία) Ο συγγραφέας του κειμένου καταφεύγει συχνά στη χρήση παραδειγμάτων και στατιστικών δεδομένων. Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, έκανε αυτή την επιλογή; Να απαντήσεις λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο. || Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσεις τον συγκεκριμένο τρόπο πειθούς στο κείμενο και να αιτιολογήσεις τη χρήση του.
- (όνομα) Στο κείμενο είναι έντονη η χρήση επιθέτων. Αφού τεκμηριώσεις την παρατήρηση αυτή, να αξιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα, λαμβάνοντας υπόψη το κειμενικό είδος.

B2ε. Επικοινωνιακή περίσταση

- (συνομιλιακοί ρόλοι) Να ξαναγράψεις το παρακάτω απόσπασμα, ώστε να απευθύνεται σε ένα ακροατήριο μεγαλύτερης ηλικίας.
- (κειμενικός τύπος) Το άρθρο ξεκινά με την αφήγηση ενός περιστατικού. Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συντάκτης του έκανε αυτή την επιλογή; || Να εξηγήσεις τη χρήση ξένων λέξεων στο άρθρο. || (κειμενικό είδος) Στην §2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί το β' ρηματικό πρόσωπο. Νομίζεις ότι αυτό ανταποκρίνεται στο κειμενικό είδος που επέλεξε και την επικοινωνιακή περίσταση;

B2στ. Περικείμενο

- (εικόνα) Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συντάκτης του άρθρου επέλεξε να χρησιμοποιήσει το διάγραμμα με τα στατιστικά στοιχεία που το συνοδεύει;
- (τίτλος) Δώσε ένα διαφορετικό τίτλο στο κείμενο και εξήγησε γιατί νομίζεις ότι ταιριάζει περισσότερο στο περιεχόμενό του.

B2ζ. Συγκείμενο

- (πολιτισμικό πλαίσιο) Το «Κείμενο 1» γράφτηκε στη δεκαετία του '60. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός αυτό, να εξηγήσεις την επικριτική στάση του συγγραφέα του απέναντι στη νέα γενιά. (80 έως 100 λέξεις)

B3. Αξιολογικές/ κριτικές ερωτήσεις

B3α. Περιεχόμενο

- (ανοιχτού τύπου) Σε μια παράγραφο 70 έως 80 λέξεων να σχολιάσεις το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος: «Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι».
- (αντίκρουση ισχυρισμού) Ο συγγραφέας ισχυρίζεται πως οι δυνατότητες διεθνούς συνεργασίας για την προστασία του περιβάλλοντος είναι μηδαμινές. Σε μια παράγραφο (80 έως 100 λέξεις) να αντικρούσεις την επιχειρηματολογία του. || Αποφασίζεις να ασκήσεις κριτική σε μια από τις απόψεις που παρατίθενται στο άρθρο με ένα κείμενο περίπου 100 λέξεων στην ιστοσελίδα του σχολείου σου. Να επισημάνεις δύο αδύνατα σημεία τους και να τα αντικρούσεις με τα κατάλληλα αντεπιχειρήματα.
- (σύγκριση περιεχομένου) Πώς συνομιλούν τα δύο κείμενα ως προς τον σκοπό της τέχνης;

B3β. Οργάνωση

- (οργάνωση λόγου/ αποτελεσματικότητα) Με ποιον τρόπο οργανώνεται η §1 του κειμένου; Πόσο αποτελεσματική κρίνεις την επιλογή του συντάκτη, λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό για τον γράφτηκε το συγκεκριμένο κείμενο;
- (συνοχή/ αποτελεσματικότητα) Οι παράγραφοι του κειμένου συνδέονται μεταξύ τους μέσω των ρητορικών ερωτημάτων στις εισαγωγικές τους προτάσεις. Πόσο αποτελεσματική κρίνεις την επιλογή του συντάκτη, λαμβάνοντας υπόψη τον τύπο του κειμένου (δοκίμιο);
- (πολυτροπικότητα) Να αξιολογήσεις τον τρόπο με τον οποίο τοποθετούνται τα δεδομένα στο διάγραμμα του «Κειμένου 1».

B3γ. Γλώσσα

- (λεξιλόγιο) Να δικαιολογήσεις την επανάληψη της λέξης «αγωνιζόμαστε» στο τέλος του κειμένου σε σχέση με το θέμα του και την πρόθεση αυτών που υπογράφουν τη Διακήρυξη και να την αντικαταστήσεις με δύο συνώνυμες λέξεις που θα υπηρετούσαν πιο αποτελεσματικά την πρόθεση αυτών που την υπογράφουν.
- (ύφος) Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ο συγγραφέας επιχειρεί να προσδώσει αμεσότητα και οικειότητα στο ύφος. Να αξιολογήσεις την επιλογή του, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση επικοινωνίας (σκοπός, ακροατήριο, κειμενικός τύπος κτλ.).

B3δ. Κειμενικό είδος

- (Επιχειρηματολογία/ πειστικότητα/ αποτελεσματικότητα) Ο συγγραφέας ισχυρίζεται στην §2 ότι υπάρχει ελπίδα για την αποκατάσταση της οικολογικής ισορροπίας. Με ποιο επιχείρημα στηρίζει τον ισχυρισμό του; Πόσο πειστικό το θεωρείς, αν λάβεις υπόψη το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται; || Με ποιους τρόπους ο συγγραφέας του κειμένου επιχειρεί να αυξήσει την προσωπική του αξιοπιστία; Πώς αξιολογείς την επιλογή του; || (σύγκριση) Τα «Κείμενα 1 και 2» διαλέγονται μεταξύ τους. Ποιο από τα δύο, κατά τη γνώμη μας, μεταδίδει πιο αποτελεσματικά το νόημά του; || Το κείμενο ανήκει στο επιχειρηματολογικό είδος. Ποια χαρακτηριστικά του το εντάσσουν σ' αυτό; Είναι πειστικό, κατά τη γνώμη σου; || Πρόσεξε τον τρόπο

με τον οποίο ο συγγραφέας στις δύο πρώτες παραγράφους παρουσιάζει και σχολιάζει τα τεκμήρια που χρησιμοποιεί για να υποστηρίξει την άποψή του. Πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, να τεκμηριώσει την άποψή του;

Β3ε. Επικοινωνιακή περίσταση

- (κειμενικός τύπος) Ο συγγραφέας του κειμένου επιτίθεται εναντίον των πολιτικών του αντιπάλων. Πόσο αποτελεσματική κρίνεις την επιλογή του;

Β3στ. Περικείμενο

- (τίτλος/ αποτελεσματικότητα) Να αξιολογήσεις τον τίτλο του άρθρου ως προς την πληροφορικότητα και την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα.
- (πολυτροπικότητα) Να συγκρίνεις το κείμενο 2 (εικόνα) ως προς την οπτική γωνία που υιοθετεί σε σχέση με το κείμενο 1 και το λανθάνον νόημά τους.

Β3ζ. Συγκείμενο

- (κοινωνικό πλαίσιο) Ποιος είναι ο σκοπός του συγγραφέα στο κείμενο αυτό; Ποιοι, κατά τη γνώμη σας, θα αντιδρούσαν στην επιδίωξή του;
- (πολιτισμικό πλαίσιο) Το διαφημιστικό μήνυμα του «Κειμένου 2» δημοσιεύτηκε σε γυναικείο περιοδικό στη δεκαετία του '50. Πόσο αποτελεσματικό πιστεύεις πως θα θεωρούνταν στις μέρες μας; || Οι συγγραφείς και των δύο κειμένων επιχειρούν να αποδείξουν την ανάγκη αναβάθμισης των ανθρωπιστικών σπουδών στο ελληνικό σχολείο, εστιάζοντας το πρώτο στα οφέλη για τη δημοκρατία και το δεύτερο στα οφέλη για την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων. Ποιο από τα δύο κείμενα κρίνεις περισσότερο αποτελεσματικό και γιατί;

ΘΕΜΑ Γ.

Ερμηνευτικό σχόλιο

Το ερώτημα του 3ου θέματος (σχετίζεται με λογοτεχνικό κείμενο) είναι ερμηνευτικό: Οι μαθητές καλούνται να συντάξουν ένα γραπτό σχόλιο,

περιορισμένης έκτασης (100 έως 150 λέξεις ή 150 έως 200 λέξεις), που περιλαμβάνει την ανάπτυξη αφενός του βασικού, για τους ίδιους ερωτήματος / θέματος του κειμένου και αφετέρου της ανταπόκρισής τους σε αυτό. Στην εκφώνηση του ερωτήματος είτε γίνεται αναφορά σε κειμενικούς δείκτες είτε όχι, οι μαθητές πρέπει να τεκμηριώνουν την ερμηνεία τους με στοιχεία του κειμένου. Επομένως, το ερώτημα «πώς το λέει» το κείμενο δεν μπορεί να αγνοείται.

Γ1. Γενική διατύπωση

- Να διατυπώσεις το ερμηνευτικό σου σχόλιο για το ποίημα σε 100 έως 150 λέξεις.

Γ2. Θέμα

- (κειμενικοί δείκτες) Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το βασικό θέμα που αναδεικνύεται από το κείμενο; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου. Ποια είναι η δική σου θέση στο θέμα αυτό; (150 έως 200 λέξεις) || Λαμβάνοντας υπόψη σου τη μορφή και το περιεχόμενο της τελευταίας στροφής του ποιήματος, να σχολιάσεις το βασικό, κατά τη γνώμη σου, θέμα που αναδεικνύεται σε αυτό. (100 έως 150 λέξεις) || Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση που βιώνει το ποιητικό υποκείμενο; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με την αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες. (150 έως 200 λέξεις) || Ποιο θεωρείς ότι είναι το κρίσιμο θέμα που προκύπτει από τη στάση της ηρωίδας στο διήγημα και ποια είναι η δική σου τοποθέτηση έναντι μιας τέτοιας στάσης; || Αξιοποιώντας τις αντιθέσεις (εικόνες, επαναλήψεις κτλ.), να σχολιάσεις το κρίσιμο θέμα που πιστεύεις ότι τίθεται στο κείμενο. (150 έως 200 λέξεις) || Ποιο είναι το κρίσιμο, κατά τη γνώμη σου, θέμα στο κείμενο; Ποια είναι η στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στο θέμα αυτό;
- (συγκείμενο) Μελετητές υποστηρίζουν ότι το ποίημα έχει πολιτικές διαστάσεις. Με ποια στοιχεία του κειμένου μπορεί αυτό να τεκμηριωθεί; Πιστεύεις πως ο σημερινός αναγνώστης θα το προσλάμβανε με τον ίδιο τρόπο; (150 έως 200 λέξεις)

Γ3. Ερώτημα

- Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το κρίσιμο ερώτημα που αναδεικνύεται από το ποίημα; Ποια είναι η απάντηση του ποιητικού υποκειμένου σε αυτό; Ποια είναι η δική σου απάντηση; (100 έως 150 λέξεις)
- Βασικό ερώτημα του κειμένου είναι αν η τέχνη με την ομορφιά της μπορεί να αποτελέσει αντίρροπο του θανάτου. Από πού φαίνεται αυτό στο ποίημα; Εσείς τι πιστεύετε; Να γράψετε ένα κείμενο 150 περίπου λέξεων με την άποψή σας.

ΘΕΜΑ Δ.

Παραγωγή λόγου

Το ερώτημα του 4ου θέματος (σχετίζεται με μη λογοτεχνικά κείμενα) είναι κριτικό: αφορά τη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου 300 έως 400 λέξεων σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπός, πομπός, αποδέκτες, κειμενικό είδος). Σε αυτό ζητείται από τους μαθητές η ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης ως προς τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτουν τα κείμενα αναφοράς. Ο μαθητής πρέπει να αξιοποιεί κριτικά πληροφορίες, βασικές έννοιες και σημαντικές πτυχές του προβληματισμού των κειμένων αναφοράς, χωρίς να τις αντιγράφει ή να τις αναπαραγάγει αυτούσιες. Αποτιμάται θετικά η δημιουργική αφομοίωση από τον μαθητή και η αξιοποίηση του περιεχομένου ή των απόψεων που περιλαμβάνονται στα κείμενα αναφοράς για την παραγωγή τεκμηριωμένης θέσης με βάση τα προσωπικά του βιώματα, για τη συγκρότηση της στάσης του, τη συμφωνία ή διαφωνία του ως προς το ζητούμενο.

Δ1. Εκθέσεις/ εξηγήσεις

- [α] Θέμα: Η σημασία του ελεύθερου χρόνου για τους νέους και οι τρόποι για την ποσοτική και ποιοτική του αναβάθμιση. [β] Κειμενικό είδος: Επιχειρηματολογικό άρθρο (350 έως 400 λέξεις) στη σχολική ιστοσελίδα.

- Στο κείμενο παρουσιάζονται κάποια προβλήματα που έχει το σύγχρονο σχολείο. Ποιο από τα προβλήματα αυτά θεωρείς ως το πιο σημαντικό; Να εξηγήσεις την άποψή σου και να προτείνεις τεκμηριωμένα κάποιους ενδεικτικούς τρόπους επίλυσής του, αξιοποιώντας τη δική σου μαθητική εμπειρία. Το κείμενό σου να έχει τη μορφή και το ύφος της ομιλίας σε μια εκδήλωση στο σχολείο σου (περίπου 350 λέξεις).

Δ2. Συζητήσεις

- [α] Ερώτημα: Πιστεύεις πως μια φιλελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία έχει το δικαίωμα να περιορίζει τις ελευθερίες που αναγνωρίζει στους πολίτες χωρίς να αντιφάσκει στη θεμελιώδη σημασία που αποδίδει σε αυτές; [β] Κειμενικό είδος: Επιχειρηματολογικό άρθρο (350 έως 400 λέξεις) στη σχολική ιστοσελίδα.
- Ο αρθρογράφος υποστηρίζει τη θέση ότι... Εσύ συμφωνείς ή διαφωνείς με τη θέση αυτή; Να υποστηρίξεις τη γνώμη σου σε ένα κείμενο περίπου 350 λέξεων, το οποίο θα έχει τη μορφή διαδικτυακής επιστολής προς αυτόν.
- Υπόθεσε ότι συμμετέχεις σε συζήτηση σε γνωστή σελίδα κοινωνικής δικτύωσης με θέμα την κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων. Να εκθέσεις σε 300 έως 400 λέξεις την προσωπική σου γνώμη σχετικά με το αν η ευγένεια είναι έμφυτη ή επίκτητη ιδιότητα. Για την οργάνωση του κειμένου σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς.
- Πώς κρίνεις το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η αρθρογράφος; Ποια είναι η δική σου άποψη σχετικά; Το κείμενό σου, 350 περίπου λέξεων, να έχει τη μορφή επιστολής προς την εφημερίδα δημοσίευσης του άρθρου.

Δ3. Εκθέσεις και συζητήσεις

- [α] Θέμα: Τα χαρακτηριστικά μιας γνήσιας φιλίας και οι δυνατότητες να δημιουργηθεί και να υπάρξει στην εποχή του διαδικτύου. [β] Κειμενικό είδος: Επιχειρηματολογικό άρθρο (350 έως 400 λέξεις) στη σχολική ιστοσελίδα.

